

Gyűjtő: PUTICS KLÁRA

Gyűjtés ideje: 1973.

TART.: FEHÉR GYÁSZ (BABÓCSAI MÉPISZAKÁRSOK)

17 lap, 2 féo

Földrajzi mutató: BABÓCSA

Szék mutató: XIX, A, 4

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

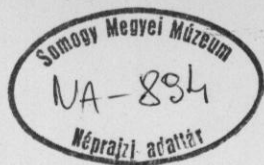

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRRA'S

ÁTVEZETVE AZ EGYSÉGES LTK. 2371-es TETELE ALÓL

2371

N É P R A J Z I

D O L G O Z A T

F E H É R G Y Á S Z

/B A B Ó C S A I N É P S Z O K Á S O K /

Készítette:

Putics Klára
Tanítóképzős hallgató

1973.

BEVEZETŐ

Dolgozatomban szülőfalum régmúltban élt népszokását, a fehérgyászt dolgoztam fel. Bevezetőmben szeretném bemutatnia falut, ahol ez a szokás élt a nép körében és elvétve még ma is megtalálható. Babócsa, Somogy megye DNY-i részén, a jugoszláv határ mentén fekszik. Nagyközség a Rinya völgyében. Falunk nagyon régi helység. Első említése az 1100-as évi feljegyzésekben már szerepel. A későbbi adatok szerint a Tibold-nemzetség ősi fészke, ahol e nemzetség Szent Miklós tiszteletére szentbenedekrendű monostort alapított, melygyüttal temetkezőhelyül is szolgált. Az 1231. évi osztály alkalmával a Tibold nemzetségbeli Bodor három idősebb fia Jakab, Kozma és Retke nyerte. Az 1348. évi oklevél említi első ízben a Szent Miklós tiszteletére emelt ~~na~~, felszentelt benedekrendű apátságot, melyről ugy 1478-ban kelt oklevél is megemlékezik és amely az 1536. évi adólaptsrom szerint is még megvolt. Az 1332-37. évi pápai tizedjegyzék plébániáját említi, melyről különben egy 1445. évi oklevél is megemlékezik. E plébániának hagyományozta Maczali János Kisbabócsát. 1369-ben már a Babócsai család birtoka. 1398-ben a magveszekadt Babócsai Miklós birtokát Maczali Dénes nyerte adományul. A XV. században már városi kiváltságokat élvezett. Egy 1434-ben kelt oklevél oppidumnak mondja. 1475-től a Báthoriaknak is volt itt birtokuk. 1490-ben, midőn a Báthoriaknak a Meggéjesaljai Móroz családdal örökösödési szerződésnek léptek, Babócsát is leköltötték. 1495-ben Babócsa vára is szerepel melyet a Báthoriak nyertek tartozékaival együtt adományul. 1532-ben Szulejmán hadai vonultak

át a helységen. 1555-ben a vár török kézre került . 1556-ban a törökök a várat felgyújtották és odhagyták. Ugyanez évben ütköztek meg Zrinyi Miklós és Nádasdi Tamás hadai Ali basa hadaival Babócsa mellett. 1562-ben a vár magyar kézre került és Perneszi Farkas volt a kapitánya. Szigetvár eleste után /1566/ a vár ismét török kézre került A 1568-69.évi török zsoldlajtsrom szerint a vár őrsége 558 emberből állott. Az 1595-ben a török őrség Herderstein és Zrinyi bitokukba vették, a várat és kijávitottak, de 1598-ban Muhamed Kiája ismét visszafoglalt. 1618-19-ben a török várőrség 359 emberből állott. Az 1664.évi hadjárat alatt gróf Zrinyi Miklós a költő foglalta vissza a töröktől. Egy 1701-1703. évben kelt összeírás szerint a helység ekkor a Szalai, család birtoka volt , de 1713-ban Rindsmaul grófné kapta III. Károly királytól adományul. 1715-ben 29 háztartást irtak itt össze, ekkor már mezőváros volt. 1726-33-ban a gróf Rindsmaul család , majd 1776-ban Végh Péter, 1835-ban Végh István örökösei birták akiktől id . Somssich Adolf vásárolta meg 1842-ben. A községbeli kastélyok közül az egyik 1800 körül épült és gróf Somssich Adolfé és Béláé volt. A másikat Somssich Viktor építtette 1880-ban. Gróf Somssich Bélának itt több mint 100 kötetes könyvtára, értékes butorai, Vieux-Vieune pöcélánja és hatalmas birtokán talált őskori érdekes lelete volt. A római katolikus templom 1790-ben épült. E templom felhasználásával Gróf Somssich Béla új, nagyterjedelmű templomot építtetett. 1742 okt. 28-án a község országos vásárokat tartására nyert szabadalmat. 1878-ban 50háza leégett . A községben alakosd hitelszövetkezetet, kersztény fogyasztási szövetkezetet , két temetkezési egyesületet, kaszinót, polgári olvasókört és ipartestületét tartottak fenn. Van itt egy gőzmalom is , említésre méltó még, hogy a község alatt folyik el Rinya . Külöösen sok melegvízforrásban bővelkedik. Vize erősen vastartalmu. A fészabadulás óta nagyon sokat fejlődött községünk. A falu határában földgáz és kőolaj lelőhelyekre bukkantak . Bevezették a lakásokba a földgázt és a vizet. Gyönyörű strandot építtettek, mellette vik-

kendházakat. Bölcsőde Óvoda és napköziotthon épült a gyerekek részére.
Most az idén avatták fel az új kulturotthonot és a falu megkepte a ~~XX~~
"Határőr község" címet.

A falu lakóinak száma kb. 3500 fő. Elég nagy a munkalehetőség, és egyre ~~xx~~
kevesebben hagyják el a falut.)

Klára: Temetkezés, gyász, halál ^{nép}hiedelmei Babócsán

F E H É R G Y Á S Z

I. Halál

I. A halál bekövetkezését jósló jelek.

A halál bekövetkezését a nép ^{hiedelme} szerint sok előjel megjósolja. Légáttalánosabban elterjedt, vélemény, a kutya megérzi a halált. Ezt a faluban így fejezik ki: tutul a kutya/azaz, hosszan elnyujtva vonit, Ha lefelé tartja a fejét közben akkor az halált jelent, ha "főnek", vagyis felfelé, akkor tüzesetet jelez az állat. A begoly Babócsán is a halál maderas. A begoly megjelenése az olyan ház körül ahol nagybeteg van, halált jelent. Ha fekete macska megy át valaki előtt, szerencsétlenséget jelez, és ez leggyakrabban a halál. Az állatok közül még a kecsánnak és a borjúnak tulajdonítanak ilyen szerepet. Éjjel az utcán vagy az udvarban sok "récét" vagy borjut látni ezt jelenti, hogy a környéken valaki meghal. Az ablak váratlan és nagy csörömpölése, vagy ha megkopogtatják és senki sem szól be utána, szintén halálesetet idéznek elő. A szekrény pattogása, nyirkorgása amikor senki sem nyult hozzá, ugyanezt vetítik előre. Ezek a figyelmeztető jelzések akkor történtek meg az öregek szerint, amikor hosszú éjjeleken beteg virrasztottak. Az álomlátásnak is nagy szerepe van a halál jóslásában. Álomban leesni valshonnen vagy nagy gödröt látni -- halált jelent. Ugyanezt jósolja az az álom, ha valaki káposztát, nagy havat vagy dért lát. Aki kapál vagy szánt álomban figyelje meg, hogy környezetében meg fog halni valaki, tartja a hiedelem. Álomban a vízbe esés és a vízbe sodrás szintén halált jelez. Érett gabona látása azt jelenti, hogy idős embert fog learatni a halál kaszával.

2. A halál bekövetkezése

Azt az embert, aki a halálán van virrasztja a családja, az ^{az} mellette vannak a halál beállításai. A haldokló ember útját sirással nem szabad félbeszakítani, nem szabad felsíni a halottat, mert utána sokat szenved még, s nehezen fog meghalni. A halottat imával bucsuztatják, imádkoznak a lelki üdvéért. Kezébe égő gyertyát helyeznek, mely meg volt szentelve. A gyertyát tarta elkezdi az imádkozást: *Miastyánk, Az Urangyala...*, *Hiszekegy és*

a rózsafüzér imádságát szokták elmondani. Ezután öltöztetik a halottat és fűravatalozzák. Először megmosdatják, fehér ruhával végigtörölgetik a testét. Megfésülik és a férfiakat megborotválják. Amit ennél a műveletnél felhasználnak, eltüntetik. A vizet amelyben megmosdatták, olyan helyre öntik, ahol nem jár senki. Leggyakrabban a "megyecieket" "huzzák ki/megyecövek vagy karó. /s annak a helyére öntik. A fésüt és a rongyot, a halotton levő ^{ruhákat} mélyen elássák, ^{és} is a megyére ~~az~~ öltöztetés ~~után~~ készítik el a halott ágját. A halottat nagyon magasra helyezték el. Alá két szalmazsákot, a fej részhez pedig három stikkelt vankost tettek. A vankosok széle kb. 3cm. szélességben piros fonállal volt kihimezve. A szalmazsákot fehérün. "prébovás"/felszedéses / lepedővel terítették le, amellyel együtt majd a halottat beemelték a koporsóba. A lepedő a láb részénél 60cm szélességben volt átszőve piros fonállal. Maga a lepedő pőrös fonálból készült, melyet házilag szőttek. A hidegágyat vagy ravatalt két-féleképpen készítették el. Ezt attól tették függővé, hogy nagy halott volt-e vagy sem. Ha nagy halott volt akkor a szobában két asztalt töltek össze, és arra helyezték el a ravatalt. Ha pedig egyszerű ember halt meg, akkor ágyon készítették el a ravatalt. A hidegágyat a szoba közepén, a két fal között helyezték el. Erre azért volt szükség, mert a halottakat sokan jöttek megnézni, és a szoba is diszesebb volt. Virrasztáskor pedig mind a két oldalon helyet foglalhattak a rokonok és a virrasztó asszonyok. Emlékeimben a régi időkben fehér ruhában temették el a halottakat. ~~Majd~~, csak elvétve fordul elő. Ez a szokás főképpen az asszonyokra vonatkozott. Saját maguk készítették el azt a ruhát amelyben később eltemették őket. Ruhájuk fehér sifon anyagból készült. Kombinéjük váll részénél két-két kötőszalag volt található. Így könnyebben tudták felvenni magukra, illetve könnyebben tudták fölöltöztetni a halottat. Nagyon egyszerű szabású zsákforma volt. Felsőruhájuk derékban el volt vágva. Felsőrésze majdnem testhezálló és a derék részénél huzott. A ruhára ujjrészét nem készítettek. /Lásd az I.számú képet!/
Kendőjük fehér sifon anyagból készült, négyzetes kendő volt.

A halott álla alatt csak egyszer kötötték meg, Harisnyát a halott lábára nem huztak. Mikor így felöltötték, felfektették a hidegágyra.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

I. számú kép

Kezüket különböző módon helyezték el. Ha olyan, egyén halt meg aki már kereszteltetett, akkor a két kezét a szive alatt összekulcsolták, imakönyvet és rózsafüzért tettek rá. Ha olyan egyén halt meg akit még nem kereszteltetett, tehát még nem voltak keresztgyerekei, annak kezét a törzse mellé helyezték el. A halott fejéhez a legkedvesebb ruhadarabját vagy más kedvenc tárgyát, ékszerét helyezték el. Pl.: pipa, kalap, bot, kendő stb.

Az elhunyt fejét sifonkendővel takarták le, a fiatalokét pedig selyem kendővel mert így diszesebb volt.

3. A halottal való bánás temetésig *A haláleset hivatalos*

A halál beállta után 48 órára temetik el a halottat. Ez idő alatt a családnak illetve a hozzátartozóknak sok dolguk akadt. A családfő volt hivatott arra, hogy értesitse a rokonokat és a hozzátartozókat a halálesetről, és bejelentsen a papnál a temetés időpontját. A meghívás azt jelentette, hogy a rokonokat a halotti torra is elvárták. Ha nagyon nagy volt a rokonság, akkor minden családból csak két embert hívtak meg. A rokonokon kívül a komákat, a keresztgyerekeket is a hívottak közé számították. A sirásást a család által megbízott négy sirásó végezte el. Pénzt a sirhelyért az egyházközség vezetőjének kellett befizetni, csak abban az esetben, ha nem a soronkövetkező sirhelyet választották. Pl.: ha a főút mellett vagy a katolikusoknál a központi kereszt mellé kívánták eltemetni. Csendítés. A halottat vallása szerint templomban csendítik, azaz kiharangozzák. Az első csendítés rögtön a halál beállta után van. Ez adja hírül a falu lakóinak, hogy meghalt valaki. Naponta négy alkalommal csendítenek: de, 8 és 10 órakor, du. 2 és 4 órakor. Férfi halálakor háromszor harangoznak a nagyharanggal kis szünetek beiktatásával, a végén egyszer csendítenek még a két haranggal. Nőhalott esetében kétszer hagyják el szintén a nagyharanggal, majd egyszerre szól a kettő. Ha gyermek a halott, akkor fiúnál háromszor a kis haranggal, leánynál kétszer ugyan azzal csendítenek.

4. Virrasztás

Ahány este közbeesik a halál beálltától a temetésig, annyiszor virrasztják a halottat. A néphittszerint azért kell virrasztani minden halottat, mert aki ezt nem kapja meg felül halotti ágyán, s a szentek és az angyalok leverik a kezét kártyával. Virrasztóba mindenki mehet,

-8-nem csak a rokonok, sőt más val-

lásuakat is elvirrasztanak. A virrasztók abban a helyiségben gyűlnek össze, ahol a ravatal van. A virrasztás tulajdonképpen a halottért való imádkozást jelenti. Általában két órahosszat tart, de régen éjjelig is szoktak virrasztani. A katolikusokkal egy vezető asszony irányításával először imát mondanak a halottért, majd a rózsafüzért mondják el. Előimádkozó kezdi, a többiek folytatják. Az ima után halottás énekek következnek. A szertartás befejezése után erre az alkalomra sült kalácsot hoztak be és bort. A virrasztó asszonyoknak a szobában, ahol a halott feküdt külön asztaluk is volt. Ezt az asztalt a szoba sarkában helyezték el. Ott ettek, ittak az ima befejezése után. Mielőtt mindenki szétszéledne, a gazdának, illik megköszönni a virrasztást:

Köszönjük szépen mindenkinek a fáradságát!

A háziaknak és a közvetlen rokonoknak a halottas ágy mellett kell ülniük a virrasztás alatt. Azután ők egész éjjelre fennmaradnak a halott mellett.

II. Temetés

A két világháború ideje alatt egyaránt előfordult, hogy a halottakat fekete vagy fehér ruhában temették el. Mégis inkább a fehér színű temetkezési ruha dominált. A halottak nagyrészt egész ruhában temették. A ruhát dekében elvágják, és úgy varrták újból össze. A szoknya a alsó része "karikás", felsőrésze szűk, testhezálló. A férfiakat mellényben, nyakkendővel, ingben és sötét ruhában temették el. Előfordult, hogy akit nem tudtak így felöltöztetni, fehér vászonruhában temettek el. A temetési ruhák anyaga selyem, vászon, kangár és szövet volt a két világháború közötti időszakban és az első világháború idején.

I. A szertartás

A temetés szertartásának időpontja előtt kb. egy órával gyülekeztek a rokonok, hogy végső búcsút vegyenek a halottól. Régen szokás volt a faluban, hogy a szemfödelet nem vásárolták, hogy a halálra készülő öregek szőtték, és horgolták meg a csipkéjét. A koporsót akkor szögelik le, amikor a csöndítés hangzott, tehát a pap elindult a templomból. Szertartás az udvarban játszódik le. Ehhez a koporsót az udvarban hosszában két székre állítják. A halottat a házból lából előre fordítva kell kivinni.

Ugyanígy helyezik el az udvaron is: lábával előre az utcáról jövő pap felé. A katolikus szertartás: a pap és két ministrás a templomból öltözve jönnek el. Temetési fekete zászlót, keresztet, tömjénfüstölőt és szenteltvizet hoznak. A keresztre a háziasszony, vagy egy rokon közül két prébovás / fűszedékes / törölközőt akaszt. Ez a feltámadott Jézus jelképe. S ezzel kívánnak a halottnak is dicsőséges feltámadást. A pap először be-szenteli a koporsót, majd körülfüstöli, hogy lelke a mennyországba jusson, s asátán ne férjen hozzá. Majd a pap vagy a kántor bucsuztatja a halottat a hozzáértőktől. Imádság után énekelnek közösen.

2. Az utolsó út és a temetői szokások

Babócsa halottjait a korábbi időszakokban nem gyász kocsin vitték ki a temetőbe, hanem a legények vállukra helyezték a koporsót. A fiatal lányokat már 12 éves kortól menyasszonyi ruhában temették el. Ha fiú halt meg, őt a vőlegény ruhában bokrétaival. Olyan volt, mintha esküvőre mentek volna. A halott leány ruháját tiszta hófehér granalin, selyem vagy makarin anyagból készítették. Általánosan hosszú ruhában és fátyollal temették el. Ha fiatal hal meg, ugynevezett koronát is készítettek, és egy tányérra helyezték el.

Korona:

Aszparágusból vagy rozmarinágából kosárformát alakítottak ki, amelynek négy füle volt. Középre egy piros almát helyeztek. Ha véletlenül almát nem kaptak, akkor valami más gömbölyű tárgy helyettesítették. Az almába 3-4 szál fehérszegfűt szúrtak. Az aszparáguson körbe elszórtan szintén szegfű volt. Az így elkészített koronát a halott leány udvarlója vitte ki a temetőbe. Ha fiú halt meg, szintén ilyen koronát készítettek, de akkor az a lány vitte, akinek udvarolt.

A korona jelképezte a szeretetet és a tiszteletet. Ezzel bucsuztak el a halottól. A temetőben a koronát mindig a koporsóra dobták rá. Különböző temetési szokások alakultak ki a régmúltban a fiatalokkal, a gyerekekkel és az idősebbekkel kapcsolatban. Ha fiatal legény vagy leány halt meg, / mint már utaltam rá / esküvő ruhában temették el.

De nem csak a halottat öltöztették így fel, hanem a temetésen résztvevő leányok koszorúslány ruhába öltöztek, a fiuk pedig vőfény ruhát vettek fel. A lányok ruhája: teljesen azonos volt a lako-

dalmi ruhával. Rózsaszín vagy égszínkék rakott szoknyát vettek fel, fehér ~~mal~~ bluzzal és fehér csipkés szélű kötényt tettek maguk elé. A bluzuk testhez álló, bő ujju volt. Hajukat összefonták, hosszúkás vagy gömbölyű kontyot készítettek és hajukba fehér mirtuszkoszort tettek. Ha iparos lány halt meg, annak barátnői egész ruhába öltöztek, a legények sötét ruhába, mellükre bokrétát tűztek. Ez annyiban különbözött az esküvői bokrétától, hogy szalag nem volt rajta. Később, mellükről a bokréta átkerült a kalapjukra.

Bucsuztatás után először a koporsót a lányok emelték fel, majd mikor kiérték az utcára, akkor adták át a legényeknek. Ez mindig így volt, ha fiú, ha lány halt meg. A temetési menet élén haladt a két keresztvivő és az a fiú vagy lány, aki a koronát vitte. A templomi keresztben levő két prébovász törölközőt a sirásó a papnak és a kántornak adta. A törölköző selyemfonálból készült, piros fonállal volt átszöve az egyik végén. A koporsót négy vőfényruhába öltözött legény vitte a vállán, és négy koszorúslány kísérte. Ha a temetési menetnek a templom előtt kellett elmenni, akkor a legények mielőtt templomhoz értek volna a koporsóval, átadták a lányoknak, hogy ők vigyék. A templom előtt a lányok letették a koporsót, az egész temetési menet megállt, és mindenki keresztet vetett, s majd mentek tovább. Szintén a lányok emelték fel a koporsót, pár lépést vitték, majd átadták a fiúknak. Az asszonyokat szintén menyasszonyi ruhában temették el, csak az ő fejükre nem koszorút tettek, hanem fehér kendőt, amely fehér selyemfonállal volt kihimezve. Az öreg lányokat és az agglegényeket szintén felöltöztették menyasszonyi ^{ill}ve vőfényruhába. Zászlót csak akkor vittek, ha az elhunyt ember életében a rózsafüzértársulatban vagy a Szent Antal társulatban volt.

A temetési menetet a temetőig "rezesbanda" vagy cigányzenekar kísérte. Szomorú éneket játszottak.

Pl.:

"Kitették a koporsót az udvarra
Nincsen senki, aki végig siratja.

Most látszik, hogy ki az igazi árva. Senkisésem borul a koporsó ^sjára."

A halotti menetben mindig elől haladt a pap, a kántor és a zászlót tartó ministránsok. Amikor az udvarból kivitték a halottat, a régi szokás szerint kiengedték az udvarra az elzárt állatokat. Ha a gazda halt meg, akkor a teheneket, lovakat, háziasszony esetében pedig a baromfiakat. Ezt azért csinálták, hogy nehogy elpusztuljanak az őket gondozók után. A temető felé menet énekeltek az uton. A templom harangja pedig utolsó csendítésével kíséri a halottat a temetőig. A temetői szertartásban megismétlődik az, ami a háznál történt: Beszentelik és befüstölik a koporsót, a sirt, imát mondanak a halottért. Az első csomó földet a pap szórja rá, majd a koronát tartó fiu vagy leány rádobja a koporsóra a koronát. Csak utána szórhatják a koporsóra a földet a hozzátartozók és a körülállók. Az után következik a sirások által történő elföldelés. A szertartás befejeztével a két törölközőt a sirásó a papnak és a kántornak adja.

Különleges
3. Az extrén esetek

Manapság már nagyon ritka eset, de régebben gyakori volt a gyermekhalál a faluban. A halottal való bánásmód és a temetés szertartása csak részben tér el az eddig leirtaktól. Az egészen picigyermek halotti öltözéke a keresztelői ruhájuk volt, és két koszorulányruhába öltözött kislány vitte ki a temetőbe. Ha olyan gyermek született, aki mindjárt szülés után meghalt vagy már halva született, azt a temető sáncába temették el. Ha csak földi keresztelést kapott, akkor valamelyik rokon sirgödrébe temették el. Ezeket a gyerekeket egyszerű fehér ingbe öltöztették fel. A nagyobb gyerekeket sötét és fehér ruhába öltöztették fel. A lányokat fehér ruhába, a fiukat pedig feketébe. A templomból hozott un. szentmihálylován helyezték el. Előfordult az az eset is, hogy anya és gyermeke együtt halt meg. Ekkor a gyermeket fehér ruhába takarva vagy felöltöztetve az anya karjába helyezték el és egy koporsóba tették őket. Az öngyilkosokkal kapcsolatosan külön szokás alakult ki. Őket csak a temető sáncába temették el. Temetésükön pap és kántor nem vett részt. Asszonyok bucsuztatták el őket. Abban a ruhában

temették el őket, amelyben öngyilkosok lettek. Órájuk nem harangoztak.

4. Egyéb

A katolikusoknak és a reformátusoknak külön temetőjük volt.,sőt még a zsidóknak is. A temetőben a sírokat kereszttel vagy táblával jelölték meg. Erre azért volt szükség, hogy a hozzátartozók megismerjék a sirt. A katolikusoknál a sirt kereszttel jelölték meg, a reformátusoknál pedig táblával. Régen a fejfára csak késsel írták rá a nevet. Ezt később már nem lehetett elolvasni.

A legrégebbi fejfák formája: négyszögletes alaku duc volt. Majd vastag tölgyfából készítettek egyszerű keresztet. Ennek azonban ~~2~~ többféle formája volt. A helybeli asztalosok vagy bognárok, akik a faluban készítették a fejfákat gyakran az egyik szélét kicsipkézték a keresztnek. /Lásd a 2-es számú képet!/
:

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

2. számú kép

Máskor pedig teljesen sima keresztet készítettek. Csak a nevet és az életkort írták rá.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

3. számú kép

De nemcsak fából készült keresztet használtak, hanem készítették keresztet vasból is. Gömbölyű vasrudból kereszt formát alakítottak ki, és erre egy vastáblát helyeztek. A keresztet mindig asztalosok és bognárok készítették.

Ha a családban meghalt pl. a férj, az ő sírgödre mellett a feleség számára kihagyták a helyet és ezt sírboltnak nevezték. Temetések alkalmával fogadtak külön sirató asszonyokat, akik sírva beszélték el a halott életét, szokásait. Ezért őket külön megfizették. A siratások általában horvátul hangzottak el. A halottat nemcsak, akkor siratták, mikor a temetése volt, hanem később is, mikor kimentek a temetőbe, még ott is siratták. Ráborultak a sírra, és úgy sirtak.

Bizonyos alkalommal többféle gyászruhát készítettek meg a vi-
selelbe.

Viseltek: Az asszonyok nagypénteken fehér vászon felsőruhát viseltek. Viseltek két részből állt: feszes blúz, alsószepe pedig bő, huzott. Hozzá fehér harisnyát és barna cipőt huztak. Fehér kötényt tettek maguk elé. Kontyuk fekete vagy fehér, szegletes. Gombostüvel tüzték be a hajukba. Parasztviseltnak hívták.

A férfiak bőju inget, /fehér, vászon/ fekete nyakravalót, bő gatyát hordtak. A fekete kendőt csak úgy megkötötték. /A selyem kendőt öszszesodorták, és egyszerűen megkötötték egyszer a nyakukon.

Csak hétköznap volt egy a gyász színe. Ekkor ún. "föstőkékben" gyászoltak. Szoknya: széles, szedett, hosszú, bokáig érő.

(Vasárnap: fehér csipkés alsószoknyát, rakott ajjat vettek fel.

Réklit, és fekete selyem kötényt vettek fel. A szoknya színe nem volt meghatározva.)

Böjt idején zöld és lila rakottszoknyát huztak.

A hétköznap viselt föstökék gyászruhához festőkék kontyot tettek.

Ez egy kész kendő volt, szélén fehér csikal. Hozzá szegletes ~~knak~~

kontyot készítették. A faluban volt egy "képfestő" és ő készítette ezeket a ruhákat.

III. Halotti tor

A temetésen és a halotti szertartáson nemcsak a meghívottak vesznek részt. A falusiak is megadják a végső tisztességet a halottnak azzal, hogy kikísérik a temetőbe. A halotti toron azonban csak a gazda által meghívott rokonok és komák vesznek részt. A halotti torra nem hívták meg a papot és a kántort, hanem őket külön kifizették. Az öltöztetőnek odaadták a halott ruháit. Sokan csak ellenszolgáltatás nélkül öltöztettek halottat. Ilyenkor a hozzátartozók a halott ruháit elégették.

A temetési szertartás alatt csak a tor elkészítésére hívott gazdasasszonyok maradnak a háznál. A torra visszaérő családtagok és meghívottak a házhözérve megmossák kezüket az ajtónál elhelyezett laborban. Ennek a jelentése az, hogy az elhunyt lelke úgy tisztuljon meg a bűnöktől, mint ahogy a kezek tisztulnak meg a víz alatt.

A terített asztalokhoz való beültetésnek nincsenek szabályai.

A gazdának az ételeknél és a borból is kínálni illik a toron résztvevőket. A tor étrendje hasonló a lakodaloméhoz: Főttus, husleves, régem tormamártással, ma foghagyma vagy paradicsom mártással. Ritkán pecsenyehúst is adtak. Utoljára patkó vagy guglóf szerepel. A halotti tor után hamarosan szétszéled a gyászoló rokonság, de már megesezt, hogy nótázással ért véget. A halotti tor guglófjából haza is szoktak csomagolni az eltávozóknak.

IV. Egyéb szokások a halállal és a temetéssel kapcsolatban

A babócsai nép tudatában a halállal vagy a holttest látása is félelemmel párosul. Az öregek különösen hisznek a tulvilágban, "láttak" már visszajáró lelkeket. Ezért a halottal kapcsolatban a félelem is nagyobb bennük. Ha valaki fél a halottól, vagy a szellemeiktől feküdjön arra az ágyra, amelyen meghalt, azután nem fog félni. Ugyancsak félelem esetén huzza meg a halott ujját a halottas ágyon, ezzel elmulik a félelme. Halottal álmodni esőt jelent. Ha az álom következtében fél valaki, az elhunyt szelle-

métől, szidja meg a halottat, akkor többet nem jelentkezik álmában. A temetőből virágot vagy egyéb tárgyat, dolgot elhozni nem szabad. A temetői virág a halottaké, tartja a nép hite. A temetőben elhervadt koszoru cernáját jó a szoknya derékrészén hordani, így nem árt a babona. Koszorut a temetésre ma illik vinni mindenkinek. Régen azonban csak a legközelebbi rokonok vittek 2-3 koszorut. A babócsaiak közül sokan értenek az ögek koszoru készítéshez. Fenyőből, puspából és általában élővirágból készítették el. Középre un. Katalin virágot, vagy mezei bokrokból ~~é~~ tépett kecskerágítót tettek. Katolikus vallásu halálakor még a temetés előtt szolgáltatnak misét az elhunyt leki üdvéért. Ezen a misén az elhunyt közeli hozzátartozói vesznek részt. Ezen az un. gyászmisén lejátsszódik a temetési szertartás - kor szokásos beszentelés. Gyászmisét máskor is szolgáltatnak a halottért: így pl.: halálának évfordulóján minden évben. Ez csak katolikus szokás.

V. Visszajáró lelkek

Napjainkban márcsak a nagyon öregek hisznek abban, hogy léteznek túlvilági lelkek, akik meglátogatják az embereket. Régen a mai öregek fiatalkorában sokat "találkoztak velük." A néphit azt tartja, hogy az a lélek jár vissza, amelyiket életében nem elégitettek ki, vagy valamit nem kapott meg. A halottak órája az éjfél. Általában nagy csöröpöléssel, zuhogással és kopogással jár együtt a megjelenésük. A vissza járótól meg kell kérdezni, hogy mit kíván? Előtte azonban ~~har~~ háromszor azt kell mondani: Minden jótét lélek az urat dicséri. hamarosan megtudják a visszajárása okát. A halott megmondja, hogy mit kíván. Férfiak visszajárhatnak, ha borotvátlanul temették el őket. Egyes lelkek ~~x~~ kívánsága, hogy szolgáltsanak értük misét. Ha ez megtörtént, akkor többet nem járnak vissza. Láttak már áll nélküli szürke ló alakjában megjelent lelket, de ilyen a szürke nyul éjjel, és az embert folyton követő macska is. A halott legtöbbször azért jár vissza, mert nem adtak valamit oda neki: pl. énekeskönyvét nem temették

el vele, vagy nem azt a ruháját adták rá, amit kívánt. A visszajáró lelkek ellen legjobb védekezés a miseszolgáltatás.

Pl.: Egy menyecske, aki meghalt és a férje még élt mikor delet harangoztak mindig megjelent. A férfi már nem tudta, hogy mit csináljon. Beszentelték a házat, rostát. A pap tanácsára imakönyvet vett elő odaült az asztalhoz és imádkozott. Megjelent a felesége. A férfi megkérdezte, hogy mit kíván, miért jár haza minden délben? A menyecske azt felelte: meghívták egy torra, és ő nem tudott elmenni. Az fáj neki, s azért jár haza minden nap. Azt kívánja, hogy a férje erőszakkal menjen ~~ek~~ el kilenc hivatlan torra, s utána ő többet nem fog megjelenni. A férj elment kilenc hivatlan torra, az asszony többet nem jött el.

Ha valakit meghívtak halottat öltöztetni, és nem ment el, akkor a halott szelleme ment el érte.

Egy asszonynak egymás után meghalt öt gyermeke. Nem tudta elképzelni, hogy miért. Az ötödik gyermekének a szelleme mindig megjelent. Az anya megkérdezte a fiától, hogy miért hagyták itt sorra ötöt. A fiú azt felelte, hogy mikor az édesanyja esküvője volt, az öt gombot kötött a kötényére. Így ők nem maradhattak életben. Az asszony szült még két gyermeket, és mind a kettő életben maradt.

A régi öregek kívánsága az volt, hogy fehér ruhában temessék ~~uk~~ xel őket. Azt mondták, hogy a tulvilágon addig kell mosni a ruhájukat, amíg fehér nem lesz. Harisnyát lábukra ne huzzanak, mert a tisztító ~~üzbenx~~ addig kell égniük, míg harisnya lesz a lábukon.

Azt tartották a régi öregek, hogy ki hogyan született, úgy is halljon meg illetve úgy menjen a tulvilágra.